

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Національна академія наук України
Інститут філософії ім. Григорія Сковороди

Український філософський фонд

Sententiae

Науковий журнал

Виходить тричі на рік

Заснований у червні 2000 року

XLII

Issue 2

2023

Вінниця
ВНТУ
2023

Редакційна колегія:

- Геннадій Аляєв (Дніпро)
- Андрій Баумейстер (Київ)
- Отфрід Гьофе (Тюбінген, Німеччина)
- Доменік Декот (Клермон-Феран, Франція)
- Сергій Йосипенко (Київ)
- Барбара Касен (Париж, Франція)
- Саймон Кричлі (Нью Йорк, США)
- Олена Луцишина (Варшава, Польща)
- Олексій Панич (Київ)
- Сергій Пролєєв (Київ)
- Сергій Секундант (Одеса)
- Микола Симчич (Київ)
- Плінію Жункейра Сміт (Сан-Паулу, Бразилія)
- Ростислав Ткаченко (Кембридж, Велика Британія)
- Марина Ткачук (Київ)
- Юрій Чорноморець (Київ)
- Іван Іващенко (Львів), *Заступник головного редактора*
- Віталій Терлецький (Київ), *Заступник головного редактора*
- Олег Хома (Вінниця), *Головний редактор*

Редакція:

Заступник головного редактора з міжнародного співробітництва

Микола Прадівляний (Вінниця)

Редакційний комітет

Ірина Головащенко (Вінниця)

Анатолій Теклюк (Вінниця)

Ольга Цимбал (Вінниця)

Ельвіра Чухрай (Вінниця), *Відповідальний секретар*

Ігор Немчинов (Київ), *науковий редактор розділу «Наукове життя»*

Видання засноване за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» і видавництва **Пор-Рояль** (Київ).

Виходить за підтримки Спільноти *Sententiae*.

Sententiae є спільним виданням Вінницького національного технічного університету, Інституту філософії НАН України та Українського філософського фонду.

Друкується за рішенням Вченої ради ВНТУ, протокол № 15 від 29.06.2023 р.

DOI журналу:

<https://doi.org/10.31649/sent>

З 2015 року журнал Sententiae індексується в Scopus, міжнародній базі даних рефератів і цитувань.

Постановою Президії ВАК України № 5-05/4 від 11.04.2001 часопис Sententiae визнано фаховим виданням за спеціальністю «Філософія», наказом № 409 МОН України від 17.03.2020 включено до категорії А Переліку наукових фахових видань України.

Свідоцтво про реєстрацію – КВ 20664-10464 ПР від 18.04.2014, попереднє свідоцтво про реєстрацію – КВ № 4232 від 23.05.2000

Контакти:

e-mail: sententiae2000@gmail.com

Поштова адреса:

SENTENTIAE, кафедра філософії, ВНТУ, вул. *Хмельницьке шосе*, 95, Вінниця, 21021, Україна

© ВНТУ, 2023

ЗМІСТ

DOI числа: <https://doi.org/10.31649/sent42.02>

СТАТТІ

ФІЛОСОФІЯ XVII СТОЛІТТЯ	6	Дмитро Сепетий (Запоріжжя) <i>Декартове поняття теит cogris і виклик Жан-Люка Маріона «міфу картезіанського дуалізму»</i>
ФІЛОСОФІЯ XVIII СТОЛІТТЯ	23	Микола Федяй (Київ) <i>Переклади і тлумачення філософського курсу Стефана Калиновського: радянська традиція та її пережитки</i>
ДИСКУСІЇ	47	Ілля Давіденко (Київ) <i>Василь Лисовий про історію філософії України XX століття: матеріали до дискусії</i>
ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ	63	Сергій Пролєсв (Київ) <i>Філософська спільнота і емансипація мислення: досвід Алуштинських шкіл</i>
ФІЛОСОФСЬКІ ДОВІДНИКИ		
	87	Сергій Секундант (Одеса), Аріна Орськова (Київ) <i>Час і простір у філософії Ляйбніца. Частина III</i>

РЕЦЕНЗІЇ

	111	Влада Давіденко (Київ) <i>Кант: мораль, антропологія, совість. Козловський, В. (2023). Кантова антропологія. Джерела. Констеляції. Моделі. Київ: Дух і Літера.</i>
	119	Ельвіра Чухрай (Вінниця) <i>Чи можна говорити про «довершеність життя» без «сенсу в житті»? Vinje, H. (2022). Complete Life in the Eudemean Ethics. Apeiron, 26(2), 299-323.</i>
	130	Андрій Шиманович (Київ) <i>Концептуальний синтез Аквіната: спроба нового роз'яснення. Stump, E., & White, T. J. (Eds.). (2022). The New Cambridge Companion to Aquinas. Cambridge: Cambridge UP.</i>

НОВІ ВИДАННЯ

	137	Аріна Орськова (Київ) <i>Бергсон і Мерло-Понті в гравітаційному полі Дельоза. Olkowski, D. (2021). Deleuze, Bergson, Merleau-Ponty: The Logic and Pragmatics of Creation, Affective Life, and Perception. Indiana: Indiana UP.</i>
	142	Всеволод Хома (Київ) <i>Оксфордський квітет: моральна філософія після логічних позитивістів. Lipscomb, B. J. B. (2021). The Women Are Up to Something: How Elizabeth Anscombe, Philippa Foot, Mary Midgley, and Iris Murdoch Revolutionized Ethics. Oxford: Oxford University Press.</i>
	146	Михайло Якубович (Фрайбург, ФРН) <i>Межі і можливості плюралізму в ісламському світогляді. Hashas, M. (Ed.). (2021). Pluralism in Islamic Contexts - Ethics, Politics and Modern Challenges. Cham: Springer.</i>

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

АЛУШТИНСЬКІ ШКОЛИ МОЛОДИХ ФІЛОСОФІВ (1987–1993)	151	Наталія Вяткіна, Тетяна Гардашук, Костянтин Малєсв, Михайло Марчук, Галина Орендарчук, Сергій Пролєсв, Марина Столяр (Київ) <i>Алуштинські школи як феномен української філософської думки на межі XX–XXI століть</i>
	168	Віктор Малахов, Тетяна Чайка (Нагарія, Ізраїль) <i>«Шкода, що вас не було з нами...»</i>
	172	Марина Столяр, Микола Богун (Чернігів) <i>Алуштинська «сова Мінерви»</i>
ФІЛОСОФІЯ В УКРАЇНІ 60–80-Х РОКІВ XX СТОЛІТТЯ	186	Анатолій Єрмоленко, Всеволод Хома, Ілля Давіденко, Ксенія Мирошник (Київ) <i>Німецька філософія в українському контексті (70–80-ті роки XX століття). Частина III</i>
ПОДІЇ	208	Поліна Опря (Київ) <i>Перше зібрання спільноті Sententiae</i>

Sententiae

Publishers: Vinnytsia National Technical University, Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine, Ukrainian Philosophical Foundation

The Journal was founded in June 2000 with the assistance of International Renaissance Foundation and publishing company “Port-Royal” (Kyiv)

3 issues per year

Website www.sententiae.vntu.edu.ua

Journal DOI: <https://doi.org/10.31649/sent>

ISSN 2075-6461 (print)

ISSN 2308-8915 (online)

Focus and scope: Sententiae is peer-reviewed journal that publishes original research articles as well as review articles, new Ukrainian translations of classics, archival materials and interviews in all areas of the History of Philosophy

Aims and priorities: History of Philosophy (general); History of the particular philosophical doctrines; History of Ukrainian and East-European Philosophy; Methodology of the History of Philosophy; Philosophical Translation and Untranslatability; History of Philosophical Terminology and of Intellectual Lexis

The Editorial Team

Editor in Chief

Oleg Khoma (Vinnytsia) sententiae2000@gmail.com

Editorial Board:

Gennadii Aliaiev (Dnipro) gealyaev@gmail.com

Andrii Baumeister (Kyiv) andrejbbaumeister@ukr.net

Barbara Cassin (Paris, France) barbaracassin2@gmail.com

Yuriy Chornomorets (Kyiv) palamist@gmail.com

Simon Critchley (New York, USA) CritchIS@newschool.edu

Dominique Descotes (Clermont-Ferrand, France) Dominique.DESCOTES@univ-bpclermont.fr

Otfried Höffe (Tübingen, Germany) sekretariat.hoeffe@uni-tuebingen.de

Ivan Ivashchenko (Lviv) transzendentalist@gmail.com, Deputy Editor-in-Chief

Olena Łucyszyna (Warsaw, Poland) olucyszyna@iksio.pan.pl

Oleksiy Panych (Kyiv) panych@yahoo.com

Serghii Proleev (Kyiv) uffon@ukr.net

Sergiy Secundant (Odesa) sergiisekundant@gmail.com

Plínio Junqueira Smith (São Paulo) plinio.smith@unifesp.br

Mykola Symchych (Kyiv) msymchych@gmail.com

Vitali Terletsky (Kyiv) terletsky.vv@gmail.com, Deputy Editor-in-Chief

Rostislav Tkachenko (Cambridge, Great Britain) rostislavtkachenko@gmail.com

Maryna Tkachuk (Kyiv) mltkachuk@gmail.com

Serhii Yosypenko (Kyiv) serge.yosypenko@ukr.net

Contact information

Rights & Permissions: **Mykola Pradivliannyi**, *Deputy Chief Editor on International Cooperation*
nickddfs@yahoo.com

“Academic Life” Section Editor: **Ihor Nemchynov**, i.h.nemchynov@npu.edu.ua

Managing Editor: **Elvira Chukhray**, elvica888@gmail.com

Assistants of the Editor-in-Chief: **Iryna Holovashenko**, **Anatoliy Tekliuk**, **Olga Tsymbal**

Journal “Sententiae”, 95, Khmelnytske shose, Vinnytsia, 21021, Ukraine

e-mail: sententiae2000@gmail.com

TABLE OF CONTENTS

Issue DOI: <https://doi.org/10.31649/sent42.02>

ARTICLES

17 TH CENTURY PHILOSOPHY	6	Dmytro Sepetyi (Zaporizhzhia) <i>Descartes' Notion of Meum Corpus and Jean-Luc Marion's Challenge to "the Myth of Cartesian Dualism"</i> [ENG]
18 TH CENTURY PHILOSOPHY	23	Mykola Fediai (Kyiv) <i>Translations and interpretations of the philosophical course by Stephan Kalynovskyy: Soviet tradition and its remnants</i> [UKR]
DISCUSSIONS	47	Illia Davidenko (Kyiv) <i>Vasyl Lisovyy on the history of Ukraine's philosophy of the 20th century: a contribution to the discussion</i> [UKR]
METHODOLOGICAL STUDIES	63	Sergii Proleiev (Kyiv) <i>Philosophical community and emancipation of thinking: experience of Alushta schools</i> [UKR]

PHILOSOPHICAL HANDBOOKS

	87	Sergii Secundant (Odesa), Arina Oriekhova (Kyiv) <i>Time and Space in the Philosophy of Leibnitz. Part III</i> [UKR]
--	----	---

REVIEWS

	111	Vlada Davidenko (Kyiv) <i>Kant: morality, anthropology, conscience. Kozlovskyy, V. (2023). Kantian Anthropology. Sources. Constellations. Models. Kyiv: Duh i Litera.</i> [UKR]
	119	Elvira Chukhrai (Vinnytsia) <i>Can we talk about "completeness of life" without "meaning in life"? Vinje, H. (2022). Complete Life in the Eudemian Ethics. Apeiron, 26(2), 299-323.</i> [UKR]
	130	Andrii Shymanovych (Kyiv) <i>Aquinas' conceptual synthesis: an attempt at a new clarification. Stump, E., & White, T.J. (Eds.). (2022). The New Cambridge Companion to Aquinas. Cambridge: Cambridge UP.</i> [UKR]

NEW EDITIONS

	137	Arina Oriekhova (Kyiv) <i>Bergson and Merleau-Ponty in Deleuze's Gravitational Field. Olkowski, D. (2021). Deleuze, Bergson, Merleau-Ponty: The Logic and Pragmatics of Creation, Affective Life, and Perception. Indiana: Indiana UP.</i> [UKR]
	142	Vsevolod Khoma (Kyiv) <i>The Oxford Quartet: Moral Philosophy After the Logical Positivists. Lipscomb, B. J. B. (2021). The Women Are Up to Something: How Elizabeth Anscombe, Philippa Foot, Mary Midgley, and Iris Murdoch Revolutionized Ethics. Oxford: Oxford University Press.</i> [UKR]
	146	Mykhaylo Yakubovych (Freiburg, Germany) <i>Boundaries and Possibilities of Pluralism in Islamic Mind. Hashas, M. (Ed.). (2021). Pluralism in Islamic Contexts - Ethics, Politics and Modern Challenges. Cham: Springer.</i> [UKR]

ACADEMIC LIFE

ALUSHTA SCHOOLS OF YOUNG PHILOSOPHERS (1987–1993)	151	Nataliya Vyatkina, Tetyana Hardashuk, Kostyantyn Maleev, Mykhailo Marchuk, Halyna Orendarchuk, Serhii Proleiev, Maryna Stoliar (Kyiv) <i>The Alushta schools as a phenomenon of Ukrainian philosophical thought at the turn of the 20th-21st centuries</i> [UKR]
	168	Viktor Malakhov, Tetiana Chaika (Nahariya, Israel) <i>"It's a pity that you were not with us..."</i> [UKR]
	172	Maryna Stoliar, Mykola Bohun (Chemihiv) <i>Alushta "Owl of Minerva"</i> [UKR]
PHILOSOPHY IN UKRAINE IN THE 1960S–1980S	186	Anatolii Yermolenko, Vsevolod Khoma, Illia Davidenko, Kseniia Myroshnyk (Kyiv) <i>German philosophy in the Ukrainian context (70–80s of the 20th century). Part III</i> [UKR]
EVENTS	208	Polina Oprya (Kyiv) <i>The first meeting of the Sententiae community</i> [UKR]

Інформація для авторів

- Редколегія приймає до розгляду тексти *будь-якої історико-філософської тематики*: статті (в т.ч. полемічні), переклади, архівні джерела, рецензії, огляди книг і наукової періодики, інформацію про події у царині історії філософії;
  - **фактом подання матеріалу в *Sententiae* автор висловлює згоду з чинними в нашому журналі редакційною політикою, етичними принципами рецензування й редагування статей, політикою відкритого доступу, Положеннями про авторські права та про конфіденційність** <http://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae/about>
  - рішення щодо можливості прийняття до друку здійснюється за результатами «подвійного сліпого» рецензування;
  - матеріали подаються електронною поштою sententiae2000@gmail.com або через сайт журналу <http://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae/information/authors>;
  - **технічні вимоги до тексту**:
орієнтовний обсяг 20–22 тис. знаків; *мови* українська, англійська, французька, німецька; *формат* Word, RTF; *шрифт* Times New Roman, *кегель* 14, *інтервал між рядками* 1,5;
  - **оформлення посилань**:
    - наприкінці статті наводиться нумерований алфавітний список цитованої літератури згідно з форматом **APA** (зразки оформлення літератури за цим форматом див., наприклад, тут: <http://liu.cwp.libguides.com/citapa> ; можна також скористатися сервісом створення списків літератури з текстового редактора Microsoft Word);
    - посилання в тексті подаються у квадратних дужках і містять:
прізвище автора (редактора, укладача тощо; при наявності кількох авторів, наводиться лише прізвище першого і символ ...) з відповідної позиції у списку літератури / пробіл / **рік видання** / двокрапка / пробіл / **номер сторінки** (або діапазон номерів через тире)
  - зразок оформлення посилання**: [Аристотель 2010: 286], [Aristotle 2008: 17-18];
  - якщо на один рік припадає кілька видань одного автора, цитованих у статті, то у списку літератури такі джерела розташовуються за алфавітом, а після року видання (в т.ч. й у посиланні) слід ставити відповідну літеру латинського алфавіту, починаючи з а (наприклад, 1990a, 1990b, 1990c тощо);
  - зразок оформлення посилання**: [Аристотель 2010a: 286], [Aristotle 2010c: 17-18];
  - у посиланнях на твори, наведені у списку літератури без зазначення автора (збірники, енциклопедії тощо), слід замість прізвища автора наводити перші слова заголовку цитованого видання; якщо фраза виявляється зовеликою чи неприйнятною з інших причин, можна при першому цитуванні запровадити аббревіатуру, описавши її у примітці, й надалі послуговуватися саме аббревіатурою;
  - зразок оформлення посилання**: [Філософський енциклопедичний 2002: 234-235] або [ФЕС 2002: 234-235];
  - якщо видання не має автора, але на офіційній сторінці вказано укладача, відповідального редактора тощо, їх можна наводити замість автора, вдаючись до відповідних позначок за стандартом APA: (Укл.), (Ред.) тощо;
  - за наявності канонічних видань класичних творів із загальноприйнятою пагінацією, краще посилатись на неї, а не на сторінку того чи іншого видання;
  - примітки подаються внизу сторінки або після основного тексту перед списком літератури;
- **при цитуванні слід уникати подвійного перекладу**;
- бажано посилатися на оригінали цитованих іншомовних першоджерел або принаймні зіставляти використовувані переклади з цими оригіналами;
- **статті не розглядатимуться Редколегією, якщо до них не буде додано**:
- 1) короткий опис їхньої наукової новизни; 2) анотацію (українською, англійською та російською мовами, 100-250 слів); 3) переклад назви статті англ. та рос. мовами; 4) перелік ключових слів (укр., рос., англ. мовами; ключові слова відокремлюються крапкою з комою);
- **автори статей також мають подати про себе такі дані**:
- українською та англійською мовами: прізвище, ім'я та по батькові; науковий ступінь, учені звання (за наявності); місце основної роботи, посада;
  - номер телефону, e-mail та (мовою статті) адреса і сфера наукових інтересів.

Instructions to authors

- The Editorial Board considers the texts on *all aspects of the history of philosophy*: articles (including polemical), translations, archival sources, reviews, information on events in the field;
- **By submitting his/her paper to “Sententiae”, the author agrees with our magazine’s Editorial Policy, Ethics and Order of Peer-reviewing, Principles of Open Access, Regulations of Copyright and Privacy, Publication Malpractice Statement** <http://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae/about>;
- The peer-reviewing procedure at “Sententiae” is “double-blind”;
- Authors may submit their papers via e-mail sententiae2000@gmail.com or via our website <http://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae/information/authors>;
- **Requirements to the texts submitted for publication:**
  - 20.000-22.000 characters; DOCX, DOC or RTF format; Times New Roman, 14; line spacing: 1.5;
  - Papers should match **APA** citation style (6th edition);
  - **Sample of reference in the text:** [Aristotle 2008: 17-18];
- Quotations should avoid **double translation** (translation from translation) whenever possible;
- When referring to non-English texts, it is desirable to use their canonical editions in the original language, or at least to compare their English translations with the text of these canonical editions;
- An abstract of about 100-250 words will be required for publication;
- Authors should indicate their research degree and academic title (if any), the main place of employment, position, and specify the field(s) of their research interests.

Наукове видання

SENTENTIAE

XLII
(№ 2 / 2023)

Редактор *Володимир Стерденко*
Коректори *Всеволод Кузнєцов, Ельвіра Чухрай*
Верстка *Ольга Цимбал*
Дизайн обкладинки *Андрія Шубіна*

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
КВ 20664-10464ПР від 18.04.2014 р.

Підписано до друку 28.08.2023 р. Папір офсетний.
Формат 29,7×42 ½. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 24,49.
Наклад 50 пр. Обл.-вид. арк. 23,72. Зам. № 2023-025.

Видавець і виготовлювач —
Вінницький національний технічний університет,
Редакційно-видавничий відділ.
Головний корпус ВНТУ, к. 114, Хмельницьке шосе, 95,
м. Вінниця, 21021;
press.vntu.edu.ua;
email: irvc.vntu@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.